

KRONIKA

Digitalizace v paměťových institucích a české muzejnictví

16. – 20. konference „Archivy, knihovny, muzea v digitálním světě“ (2015–2019)

Každým rokem se na přelomu listopadu a prosince koná v konferenčním sále Národního archivu v Praze na Chodovci dvoudenní konference věnovaná problematice spolupráce archivů, knihoven, muzeí, galerií a památkové péče v oblasti informačních a komunikačních technologií pro ochranu a zpřístupnění kulturního dědictví. Akci pořádá ve spolupráci s Národním archivem Svaz knihovníků a informačních pracovníků ČR (SKIP ČR) a Národní knihovna ČR, proto také dlouhodobě hrají prim příspěvky z oblasti knihovnictví, kde implementace informačních technologií a digitalizace postoupila nejdále. Příspěvky týkající se přímo muzejnictví tvoří zpravidla maximálně desetinu z více než třiceti příspěvků, další zabývající se např. mapami, audio a video dokumenty, 3D modely či archeologie, se týkají muzejních sbírek částečně. Konference je také obvyklou platformou prezentace výstupů a celkových výsledků velkých víceoborových projektů z oblasti zpřístupnění digitálních dat, tvorby informačních portálů atd. Velmi často se jedná o projekty Národního a kulturního dědictví vyhlášené Ministerstvem kultury České republiky (NAKI). Část příspěvků se zabývala obecnějšími i specializovanými otázkami trvalé archivace dat, jiní referující se zabývali digitalizačními projekty „šitými na míru“ jejich institucím (např. Památkový katalog Národního památkového ústavu) nebo vědeckým oborům (Bibliografie dějin českých zemí, Česká literární bibliografie, Databáze digitalizovaných mapových sbírek České republiky).

Co se týče trendů v muzejnictví: obvykle bývá muzejní sféra zmiňována v úvodních informacích ministerstva kultury k novým projektům řízeným tímto resortem v oblastech zefektivnění a vyšší transparentnosti veřejné správy nebo zefektivnění prezentace, posílení ochrany a rozvoje kulturního dědictví. Na komplexní aplikaci či portál pro všechny muzejní agendy, která by nahradila stávající dílčí řešení, sice stále čekáme, po desetiletích očekávání je však již po dva roky slibován vývoj komplexní sbírkové aplikace pod názvem „ELVIS“. Muzejnictví se také přímo dotýkájí příspěvky informující o portálu Centrální evidence sbírek a jeho možnostech <http://www.cesonline.cz/> (2015) a prezentaci muzejních předmětů. Pravidelně se také v posledních letech objevují informace, že se snad někdy připojí muzea zřizovaná kraji do projektu Athena/Europeana, jehož prezentační portál www.esbirky.cz plní funkci online „výkladní skříně“ českého muzejnictví. Z Moravskoslezského kraje se zde (kromě Muzea a Galerie Mlejn s kolekcí mlýnků) již deset let objevují v hojném počtu pouze sbírkové předměty Slezského zemského muzea. Je potěšitelné, že byly nedávno na portál dodány malé ukázky z mobiliárních fondů instalovaných objektů Národního památkového ústavu - zámků v Hradci nad Moravicí a v Raduni.

Opavské paměťové instituce reprezentovalo v posledních letech konkrétně téma Digitálního archivu Zemského archivu v Opavě (dříve známého pod názvem Vademecum), kterým se zabývaly rekapitulační příspěvky Pavla Doležala „Badatelna u vás doma aneb on-line studium archiválií Zemského archivu v Opavě“ (2014) a „10 let Digitálního archivu Zemského archivu v Opavě“ (2017). O digitalizovaných fondech Knihovny Slezského zemského muzea pak přehledně referoval příspěvek pracovníků Moravskoslezské vědecké knihovny v Ostravě „Spolupráce MSVK a muzejních knihoven na digitalizaci knih a periodik“ (2019).

Celý program posledních ročníků konference, včetně prezentací jednotlivých témat, jsou publikovány na webu SKIP ČR <https://www.skipcr.cz/akce-a-projekty/akce-skip/archivy-knihovny-muzea-v-digitalnim-svete/>.

Jiří Šil

Perspektivy teatrologie III

(15. – 17. květen 2019)

Již po třetí se v květnových dnech setkali účastníci na konferenci Perspektivy teatrologie s rozmanitým spektrem historiografických, teoretických a metodologických témat. První dva ročníky se uskutečnily v Praze (2017) a Olomouci (2018). Letošní setkání proběhlo v Dietrichsteinském paláci Moravského zemského muzea v Brně a realizovala ji Teatrologická společnost ve spolupráci s Katedrou divadelních studií Filozofické fakulty Masarykovy univerzity Brno, Divadelním oddělením Moravského zemského muzea, Institutem umění – Divadelním ústavem a časopisem Divadelní revue.

Bohatý program konference byl rozdělen do dvanácti tematických bloků a zaznělo třiatřicet odborných příspěvků a tři příspěvky týkající se odborných časopisů. První blok, který zahájil konferenci, byl věnován Staršímu divadlu. Zde zazněl příspěvek Sylvy Pracné (Slezské zemské muzeum) pod názvem *Proměny německojazyčného Městského divadla v Krnově*, který průřezově představil proměny jednoho z nejmenších městských divadel na Moravě a ve Slezsku. Nastínil jednotlivé etapy spojené zejména s jeho divadelním prostorem a prezentoval specifické podmínky v jednotlivých fázích, v nichž bylo profesionální divadlo v Krnově provozováno. Dále se ujal slova Martin Timko (Divadelní ústav Bratislava), který v příspěvku *Metodológia výskumu, teatrologické predpoklady pri tvorbe monografie Palárik žije! Súborné dramatické dielo Jána Palárika* charakterizoval a analyzoval metodologii výzkumu při práci na monografii věnované Jánů Palárikovi. Přednášející se zabýval jednotlivými přístupy k tvorbě autora při práci s jeho dramatickými texty. Blok věnující se staršímu divadlu uzavřel Martin Hanoušek (Kabinet pro studium českého divadla, Institut umění – Divadelní ústav) s příspěvkem *Třetí verze opery Fidelio Ludwiga van Beethovena – šíření a provoz díla v odkazu skladatelovy korespondence*, který prezentoval Beethovenovu korespondenci jako důležitý pramen divadelně-historického výzkumu a přiblížil dění kolem poslední verze Beethovenovy opery Fidelio v letech 1814–1816. V této souvislosti se pokusil objasnit jednání skladatele s libretistou Georgem Friedrichem Treitschkem a s intendanty divadel na území Německa, ale také v Praze a v Brně.

Další dopolední blok byl věnován scénografii, kde svou práci představila Věra Velemanová (Kabinet pro studium českého divadla, Institut umění – Divadelní ústav) v příspěvku *O metodě historika scénografie*. Upozornila na metodologická úskalí, rozvolněnou terminologii a zejména rozdílný přístup kunsthistorika a teatrologa k scénografickému dílu, které by mělo být chápáno jako organická součást inscenace. Následující vstup Zuzany Kobliškové (Slovenská národní galéria) s názvem *Ladislav Východil – výtvarné perspektivy. Teatrologický výskum z pohľadu kunsthistorika*, přiblížil snahu zmapovat tvorbu tohoto významného scénografa u příležitosti jeho 100. výročí narození, které připadne na rok 2020, a zařadit jeho tvorbu do širšího kontextu kulturně-společenského a výtvarného dění.

V odpoledním bloku Prostor a design se představil Martin Maryška (Masarykova univerzita Brno), kde v příspěvku *Divadelní grafický design – vizuální komunikace divadel jako součást divadelní komunikace* nastínil možnosti výzkumu divadelního grafického designu s důrazem na propagační grafiku zejména v tvorbě plakátů a programů. Na něj navázal Vladimír Burian (Ateliér světelného designu DIFA, JAMU), který si kladl řadu otázek v rámci tématu *Světelný design jako poslední kauzální rámeček divadla*. Blok uzavřel Miloslav Juráni (časopis kœd – konkrétně o divadle, Divadelní ústav Bratislava) věnující se propojení divadla a ekologie v příspěvku *Kulisy a postavy, příroda a člověk*.

Následující den se přesunul k problematice moderního divadla. V rámci tohoto bloku vystoupila Mariana Kunešová (Katedra romanistiky, Ostravská univerzita) s příspěvkem *První ne-*

beské dobrodružství pana Antipyrina jako divadelní text věnující se opusu Tristana Tzary z roku 1916, který je pokládán za první dadaistické dílo, a jeho divadelnímu potenciálu prostřednictvím kompozice, jednajících postav, jazyka a komunikace. V referátu *Antoine Vitez: Divadlo z nedramatických materiálů* přiblížila Jitka Goriaux Pelechová (Katedra činoherního divadla DAMU) odkaz francouzského režiséra, herce a pedagoga Antoina Viteze (1930–1990). Karol Mišovic (Divadelný ústav Bratislava) se zaměřil na tvorbu jedné z významných profesionálních slovenských hereček a svůj příspěvek nazval *Herectvo Olgy Borodáčovej Országhovej v modernom repertoári 60. rokov*. Divadelní historička a kritička Tatjana Lazorčáková (Katedra divadelních a filmových studií, FF Univerzita Palackého) představila závěry dílčího výzkumu divadelní kritiky zaměřené na profesionální činoherní divadlo v Ostravě a v Olomouci v období 1956–1970 a ve svém vystoupení *Prostor výzkumu: Dějiny divadelní kritiky na Moravě* popsala parametry politického a mediálního kontextu divadelní kritiky, metodologický přístup i nesnáze v jednotlivých fázích výzkumu.

Tematický blok věnující se avantgardě zahájila Eva Šlaisová (Katedra divadelní vědy, FF Univerzita Karlova) s příspěvkem *Těžká Barbora: Obrazy Pietera Brueghela staršího na scéně Osvobozeného divadla*. Obrazy tohoto vlámského malíře inspirovaly řadu umělců a rovněž v kontextu českého divadla transpozice jeho díla souzněla s poetikou Jiřího Voskovce a Jana Wericha. Martin Bernátek (Katedra divadelních a filmových studií, FF Univerzita Palackého) ve svém vystoupení *Politika estetiky divadelního prostoru: příklad Divadla práce* se oprostil od estetizujícího výkladu meziválečné avantgardy a zaměřil se na ideologické předpoklady, přičemž vyšel z postmarxistického a poststrukturalistického pojmosloví. Blok uzavřel David Drozd (Katedra divadelních studií, FF Masarykova univerzita Brno) s příspěvkem o osobnosti režiséra Jindřicha Honzla a jeho roli v českém divadle v padesátých letech, který nazval „...vždy nám musí být jasno, že tyto výkyvy nebyly nikdy podstatné“.

V dalším bloku Tanec a ideologie vystoupila Kateřina Audy (doktorandka na KTF Univerzita Karlova), s jejímž zaměřením na kulturní dějiny a balet souvisel i referát pod názvem *Historie baletu Národního divadla v Praze v souvislosti s politickými režimy 20. století*, jehož dění sleduje od roku 1923 až do roku 1989. Julie Kočí (Katedra divadelní vědy, FF Univerzita Karlova) se ve svém příspěvku soustředila na aktuální metodologicko-teoretické otázky historiografické analýzy původního tanečního díla – komponovaného večera, který vznikl v době normalizace s cílem oslavy tehdejšího režimu. Příspěvek zazněl pod názvem *Čas člověka – hranice tzv. normalizační propagandy a politického tanečního divadla východního bloku*.

V závěru odpoledne byly představeny projekty, z nichž nejrozsáhlejší prezentovala Dagmar Inštorisová (Katedra mediální komunikace a reklamy, FF Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre) a jednalo se o *Projekt Európskeho sociálneho fondu Vzdelávanie divadlom (2010–2014)* a současně *Projekt Fondu na podporu umenia Milan Rastislav Štefánik v dramatickej tvorbe na Slovensku a v Čechách (2018–2019)*, kdy výstupem prvního projektu bylo čtyřicet pět publikací, dvacet sedm workshopů a řada dalších divadelně-vzdělávacích aktivit. O projektu mezinárodní postdisciplinární letní školy ve východočeské Jaroměři-Josefově referovali Lukáš Kubina a Martin Bernátek v příspěvku pod názvem *Universita v Josefově: důvody, témata, metody*. V rámci tohoto bloku vystoupila také Tereza Zálešáková (doktorandka Katedry divadelních studií, FF Masarykova univerzita Brno), která svůj zájem soustředí na studium historického vývoje a estetiky hudebního divadla a nyní se věnuje tématu *Muzikál v současném teatrologickém výzkumu*.

Poslední den konference navázal tematicky na moderní divadlo. Zamyšlení na téma *Rekonstrukce historie divadla jako tvůrčí proces* přinesla Andrea Jochmanová (Moravské zemské muzeum), v kterém se snažila podchytit všechny důležité faktory, s nimiž by měl badatel pracovat a zobrazit při svých vědeckých závěrech. Klára Hanáková (Ediční středisko JAMU) přiblížila

ve svém příspěvku *Zdeněk Pospíšil ve švýcarském exilu* právě probíhající výzkum a práci na připravované monografii věnované režiséru Pospíšilovi, jednomu z nejvýznamnějších osobností českého studiového a alternativního divadla sedmdesátých let 20. století. Poté Zuzana Augustová a Aleš Merenus (oba Ústav pro českou literaturu) přítomně seznámili s prezentací komentované antologie v příspěvku *Expresionistické drama z českých zemí*, která bude zahrnovat výběr dvaceti divadelních her českých a německy píšících autorů na našem území, jenž doplní tři kontextualizační studie.

V bloku věnovaném nezávislé scéně vystoupila Veronika Kyrianová (Národní muzeum) a ve svém vstupu pod názvem *Performerka Kača Olivová a dokumentace její práce (work-in-progress)* přiblížila aktivity této osobnosti. Zároveň informovala o novém projektu Divadelního oddělení NM, který zachycuje české performance a happenings v rámci dokumentace současnosti. V příspěvku *Analýza interakcí v divadle pro jednoho diváka za pomoci smíšených kvalitativně kvantitativních metod* obeznámili Lukáš Brychta (divadelní uskupení Pomezí) a Sarah Komarová (Katedra bezpečnostních studií Institutu politologických studií při FSV Univerzita Karlova) s první fází výzkumu diváckého komponentu v interaktivním divadle, respektive v jeho specifické podobě tzv. one-on-one. Doktorandka Zuzana Timčíková (Centrum vied o umení, Slovenská akadémia vied Bratislava) v rámci tohoto bloku uvedla svůj příspěvek *Súčasná tendencie vo fungovaní a umeleckom smerovaní nezávislej divadelnej scény na Slovensku*. Současnému slovenskému divadlu se věnoval také Miroslav Ballay (Katedra kulturologie, FF Univerzita Konštantína Filozofa v Nitre) a představil *Divadlo Pôtoň – Divadlo na periférii: Interpretáčné sondy do súčasného nezávislého divadla na Slovensku*, v jehož souvislosti přiblížil tvorbu režisérky Ivety Ditte Jurčové, která do své tvorby vnáší prvky interdruhovosti a intertextuality, a zároveň alternativně pracuje se slovem.

Páteční odpoledne patřilo prezentacím jednotlivých institucí a jejím projektům s plynulým provázáním na odborné časopisy. Vstup Libora Vodičky (Národní muzeum) byl spjat s oddělením, které vede od roku 2017 a jeho příspěvek s názvem *Divadelní oddělení Národního muzea – situace, aktuální činnost, plány a perspektivy. / Projekt Divadelní tisky, časopisy, programy a almanachy* představil záměry pracoviště. Následující příspěvek Jaroslava Blechy (Moravské zemské muzeum) se zaměřil na informace související s dlouhodobým koncepčním rozvojem instituce, které shrnul v referátu pod názvem *Věda a výzkum v Oddělení dějin divadla MZM*. Velkorysý projekt *Ostravský divadelní archiv* představila Stanislava Hrušková (Národní divadlo moravskoslezské Ostrava), jehož cílem je prostřednictvím digitální databáze zmapovat historii a činnost všech ostravských profesionálních divadel. Na ni navázala Kateřina Lešková Dolenská (Katedra alternativního a loutkového divadla DAMU), která prezentovala *Činnost výzkumného pracoviště KADL DAMU* a zároveň jako šéfredaktorka časopisu *Loutkář* seznámila přítomné se svými záměry a koncepcí časopisu. S aktuálním stavem a směřováním dalších dvou odborných periodik vystoupili jejich šéfredaktoři: Honza Petružela pohovořil o časopisu *Divadelní revue* a Šárka Havlíčková Kysová mimo jiné představila připravované tematické okruhy revue *Teatralia*.

Program konference byl obohacen o prezentaci odborných nakladatelství a jejich knih s divadelní tematikou nebo možností zhlédnout vybraná divadelní představení. Ve čtvrtek 16. května se zároveň uskutečnila valná hromada Teatrológické společnosti a večer proběhlo slavnostní vyhlášení výsledků jubilejního 10. ročníku soutěže o Cenu Václava Königsmarka. Konferenční klání přineslo řadu postřehů a nová témata, která otvírají do budoucna další badatelské cesty prohlubující výzkum divadla a inspirativní pohledy v mezioborovém kontextu.

Sylva Pracná

